

Bir Adalet Unsuru Olarak Muhalefetin Anlamı ve Konumu

İ. Seyda Durgun
Dr.

1. Giriş

Günümüzde muhalefet dendiğinde akla ilk gelen siyasal muhalefettir. Oysa muhalefet sadece siyasi mesaj içeren bir anlam taşımanın yanında, kişiler ya da farklı topluluklar arasındaki görüş ayrılıklarını da ifade etmektedir. Bu açıdan muhalefet kavramı bir anlam daralmasına gitmiş ve düşünce zenginliğini içeren boyuttan uzaklaşarak, daha çok siyasi mesajlar içeren bir zeminde tartışılmaya başlanmıştır.

Türk Dil Kurumu'nun Büyük Türkçe Sözlük'ünde muhalefet, 1. Bir tutuma, bir görüşe, bir eyleme karşı olma durumu, aykırılık; karşı çıkma alışkanlığında olan, aykırı. 2. Karşı görüşte, tutumda olan kişiler topluluğu. 3. Demokraside iktidarın dışında olan parti ya da partiler. 4. Kabulsüzlük. Karşı durma. Uyuşmazlık. Zıt gitmek. Zıddiyet. Muvafık olmamak, olarak tanımlanmaktadır.

Konu hakkında Risale-i Nur eksenli değerlendirmeleri paylaşmadan önce bazı soruların gündemimize girmesi yararlı olacaktır.

Günümüz siyaset anlayışında ve sosyal hayatta muhalefet nasıl tanımlanmakta ve nasıl anlaşılmaktadır?

Muhalif sesler için oluşturulan meşru kanallar, bu seslerin gereği gibi çıkmasına izin vermekte midir?

İslam'da muhalefet neden İslam'a muhalefet gibi kabul edilmektedir?

Zorlama, İslam'da kabul edilmeyen bir davranış olmasına rağmen, İslam tarihinde neden genellikle otoriter yönetimler ortaya çıkmıştır?

Muhalefet fikrinin, İslam düşüncesi içerisinde bir karşılığı ve kabul edilebilir bir yönü var mıdır?

Birbirinden farklı birçok İslam anlayışının olduğu bir ortamda, muhalefet kavramını meşru kabul etmeyen bir bakış açısı, bir arada yaşamayı nasıl tesis edecektir?

Kendi aralarındaki farklı yorumlara tahammül gösteremeyen Müslümanlar ve iktidar olduğunda siyasal İslam temsilcileri; farklı kültürlerden, farklı ırklardan ve farklı renklerden oluşan geniş toplumları adil bir şekilde yönetmeyi nasıl başaracaklardır?

Muhalefet kavramının anlaşılması açısından yukarıdaki soruları ve benzer soruları sormaya başladığımızda bir hayli yol almamız gerektiği ortadadır. Toplum; her ülkede, yönetenler ve yönetilenler olarak iki farklı tarafta yer almaktadır. Her ülkede iktidarın olduğu gibi, muhalefetin de olması kaçınılmazdır ve bu yüzden demokrasilerde muhalefetin varlığı, iktidarın varlığından daha önemli kabul edilmektedir. Demokrasinin çoğulcu bir yapısının olduğu düşünüldüğünde, her sistemde muhalefet kaçınılmaz olarak var olacaktır. Bu açıdan kabul edilmesi gereken, muhalefeti içselleştirerek ve meşru görerek bir arada yaşama hoşgörüsünü gösterebilmektir. Demokrasi, iktidarla muhalefetin birbirini yok etme amacı gütmeyen ve karşı olanların (muhalefet edenlerin) yok edilme endişesi duymadan yaşayabileceği siyasi sistemdir. Herbert Spencer'in dediği gibi "Çoğunluğun azınlık tarafından yönetimi tiranlıktır; azınlığın çoğunluk tarafından yönetimi de tiranlıktır. Her iki durumda da 'senin istediğin gibi değil, bizim istediğimiz gibi yapacaksın' kuralı geçerlidir."

2. İslamda Muhalefet İslam'a Muhalefet midir?

Özellikle siyasal İslam'ı bir metodolojik yaklaşım olarak görenler tarafından muhalefet kavramının İslam'a muhalefet gibi algılanmasının temelinde yatan en önemli unsur, iktidarı temsil edenlerin dini de temsil eder konumda görülmesidir. Bu açıdan bir yönüyle din ve devletin aynileşmesi sağlanmıştır. Dini temsil eden / ettiğine inanılan bir siyasi otoritede, lider paylaşımcı bir yaklaşım gösterse bile, ardından gidenler tarafından tartışılmaz ve eleştirilemez konuma gelmektedir. Çünkü lider ve iktidar tartışıldığı ve eleştirildiği zaman, din tartışılmış ve eleştirilmiş olarak kabul edilmektedir. Liderin ve yöneticilerin kendisini yeryüzünde Allah'ın temsilcisi olarak görmesi veya öyle görülmesi önemli bir sistematik problem olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak halk tarafından benimsenmediği sürece bunun bir anlam ifade etmeyeceğini de eklememiz gerekir. Ne var ki, İslam tarihinde bu "iddia" ve bu iddiayı "benimseme" süreçleri paralel yürümüş, zaman içinde özellikle dört halife döneminden sonra oluşan siyaset teorileri yöneticilerin iddialarını geçerli kılacak şekilde gelişmiştir. Bu ve benzer yaklaşımları dikkate alan Said Nursi, "*Bir millet cehaletle hukukunu bilmezse, ehl-i hamiyeti dahi müstebid eder.*" (Nursi, *Münazarat, Yeni Asya Neş. s. 86*)

demektedir.

Bütün bu veriler çerçevesinde bakıldığında, siyasal İslam tarafından daha çok "saltanat" boyutuyla dikkate alınan "hilafet" anlayışında muhalefet fikrine pek sıcak bakılmadığı söylenebilir. Meşruyetini kaybeden iktidar karşısında muhalefetin yönetimi devralması şeklinde cereyan edecek bir iktidar değişimi kolay kolay rastlanan bir durum değildir. Muhalefetin eleştirinin ötesine geçmesini sağlayacak bir hukuki altyapı oluşturulamamıştır. Siyasal iktidar, sadece iyiliği emir, nasihat ve meşveret dairesi içerisinde gerçekleşen eleştiriye onaylamaktadır. Oysa hilafetin "hilafet makamına" yüklenen fonksiyonları icra ettiği durumlarda muhalefet etme, meşruyetini Kur'an ve Sünnet'ten almaktadır. Çünkü İslâm'ın bu iki temel ana kaynağının bir görev olarak yüklediği özgürce görüş bildirme yollarından olan şûra/istişare/meşveret; saygılı ve ilmi düzeyli fikri tartışma olan "cidal" (*Sözle mücadele. Ateşli konuşma. Niza. * Muharebe. Cenk. Kavga.*), aklın kullanımı olan Kıyas-İçtihad, İslâm Dini'nin onayladıklarına çağrı ve yasakladıklarından sakındırma olan "Emr-i bil-Ma'rûf ve Nehiy anil-Münker" ("*İyiliği emretmek ve kötülükten men etmek*) kavramları muhalefetin tabii kaynakları olarak değerlendirilebilir.

Hiç şüphesiz bu kaynaklara fonksiyonellik kazandıracak olan muhalefettir. Haktan yana muhalif görüşler olmadıkça, bu kaynakların kullanılması da mümkün değildir. Kaldı ki Kur'an'ın olağan gördüğü ve de vukuunda Kur'an ve Sünnet düsturlarına başvurulmasını öğütlediği ihtilaflar da, farklı ve zıt yaklaşımlar olan muhalefetin ürünüdür. Kur'an ve Sünnet'in açıklamalarına göre "Emr-i bil- Ma'rûf ve Nehiy anil-Münker" bütün mümin fertlerin ve toplumların görevidir. "En üstün cihad, zalim bir sultan yanında gerçeği söylemektir", "Haksızlık karşısında susan, dilsiz şeytandır" hadislerini bu konuda sözlü sünnetin iki delili olarak ele alabiliriz. Ayrıca, Hz. Peygamberin çeşitli olaylar karşısında ashabına danıştığını da biliyoruz. Bu gibi uygulamalar da, yine bizim için, muhalefeti temellendirme konusunda dayanak olabilecek yaklaşımlardır.

Hz. Peygamberin, "Sizden bir kötülük gören, onu eliyle düzeltsin, gücü yetmezse diliyle düzeltsin, buna da gücü yetmezse kalbiyle buğz etsin" hadisi bir yönüyle meşru muhalefete imkân tanımaktadır. Hz. Peygamberin vefatından sonraki ilk yönetici olan Hz. Ebu Bekir, halife olarak seçildiği zaman yaptığı konuşmada şu ifadelerle yer vermiştir: "Sizden daha hayırlı bir kimse olmadığım halde, sizin idareciniz olarak iş başına geçmiş bulunuyorum. Eğer ben, bu vazifemde doğru iş görürsem siz de bana yardımcı olursunuz. Yanıldığım zaman da beni ikaz edecek, bana doğruyu siz göstereceksiniz." (http://www.islamiyorum.com/index.php?sayfa=makaledetay.php&mkid=272&sayi=68 - _fn1) (Taberi, C 2, s 450).

İkinci Halife olan Hz. Ömer kendisini eleştirmek isteyen birisinin engellenmesi üzerine şu ifadeleri kullanmıştır: "Onu serbest bırakın. Eğer bize söylemezlerse onlarda hayır yoktur. Eğer onların doğru sözlerini kabul etmezsek bizde hayır yoktur." (http://www.islamiyorum.com/index.php?sayfa=makaledetay.php&mkid=272&sayi=68 - _fn2) (Ebu Yusuf, Kitabu'l-Harac, s 13)

Hz. Ömer bir mecliste: "Ben bazı durumlarda yanlış yola girersem, siz ne

yaparsınız” diye sorar. Bunun üzerine orada bulunan bir sahabe elindeki sopayı göstererek: “Eğer sen eğri yola girersen, seni şu sopa ile düzeltiriz” der. Hz. Ömer döner ve: “Böyle yapabilirsiniz, o zaman sizin iş adamı olduğunuzu anlarım” der (Kenz ul-Ummal, C 5, Hadis no 2413).

Birçok ilke imza atmış olan Hz. Ömer, sık sık muhalefet kanallarını dikkate almış ve bu konuda da ileri adımlar atmıştır. Devlet yapılanması içerisinde Divanu'l-Mezalim isimli bir denetleme kurumu oluşturmuş, başına da Ensar'dan Muhammed b. Mesleme'yi getirmiştir ([http://www.islamiyorum.com/index.php?sayfa=makaledetay.php&mkid=272&sayi=68](http://www.islamiyorum.com/index.php?sayfa=makaledetay.php&mkid=272&sayi=68-_ftn38) - *_ftn38 Taberi, Tarih, IV, 121*). Bu müessese aracılığıyla göreve getirdiği idarecilerin mal varlığını tespit ettirmiş ve servet hareketlerini incelemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda mal varlıklarında aşırı bir değişme görülen; halka karşı hatalı veya kusurlu davranışlar sergileyen yöneticiler, halife tarafından uyarılmışlardır. Nitekim Mısır valisi Amr b. El-As, görevi esnasında servetinde hızlı bir artış ortaya çıkınca denetlemeye uğramış, sonuçta halife tarafından mal varlığının yarısına el konulmuştur (*Belazuri, Futuhu'l-Buldan, s 308*). Aynı şekilde hakkında şikayet oluşan Sa'd b. Ebi Vakkas, denetleme sonrası Kufe valiliğinden alınmış, üstelik mal varlığının yarısına el konulmuştur (*Taberi, Tarih, IV, 112, 121-122*). Tağlib Hıristiyanlarından bir Arap, kendisinden yılda iki defa vergi almaya kalkışan vergi memurunu şikayet etmiş, yapılan incelemenin ardından halifenin emriyle bu uygulama iptal edilmiştir (*Ebu Yusuf, Kitabu'l-Harac, s 146-147*).

Hilafet denince çoğumuzun aklına öncelikle siyaset, devlet ve yönetim gelmektedir. Hâlbuki bu anlayış hilafetin ruhuna ve manasına çok da uygun değildir. Said Nursi'nin belirttiği gibi; Hilafet vazifesinin en ehemmiyetli vazifesi iman hakikatlerinin neşri ve tebliğidir. Madem ki halife, Peygamber'in (a.s.m.) yerine geçmiştir; O'nun (a.s.m.) en birinci vazifesi ve işi iman hakikatlerinin neşri olduğuna göre, halefine düşen de bu görevi yerine getirmektir. İkinci derecede olmak üzere yönetim de hilafetin bir boyutu olmakla birlikte, bu yön zaman içinde abartılmış, asıl misyon ise ihmal edilmiştir. Bütün bunların yanında dört halife döneminden sonra, hilafetin saltanata dönüşmesiyle halifelik makamına yüklenen misyonda kayma olmuş ve gerçekleştirilen politikalar daha çok iktidarı koruma biçiminde şekillenmiştir. İktidarı koruma düşüncesi ise geçen zaman içinde muhalefeti çoğu kez dikkate almaz duruma getirmiştir.

Bediüzzaman bir hadisi de nazarımıza sunarak bu noktaya dikkat çekmiştir: “*Hulefa-i Erbaa'nın beşincisi olarak ve 'Şüphesiz hilafet benden sonra otuz sene sürecektir' (el-Fethur-Rabbani; 23:10) hadis-i şerifin hükmünü tasdik ettiren, müddet-i hilafeti, azlığıyla beraber kıymetini azım göstermek için o mana-i işarisiyle Hazret-i Hasan (r.a) gösterir.*” (Nursi, Lem'alar, Yeni Asya neş. s. 41.)

“*Hz. Hasan'ın (r.a) altı aylık hilafeti ile beraber Risale-i Nur'un Cevşenül-Kebir'den ve Celcelutiye'den aldığı bir kuvvet ve feyizle vazife-i hilafetin en ehemmiyetlisi olan neşri-hakaik-i imaniye noktasında Hazreti Hasan'ın (r.a.) kısacık bir müddetini uzunca bir zamana çevirerek, tam beşinci halife nazarıyla bakabiliriz. Çünkü adalat-i hakikiye (adalet-i mahza) ile bu asırda insanları*

mes'ud edebilir bir istidatta bulunan, Risale-i Nur'dur ve onun şahs-ı manevîsi, Hazreti Hasan'ın (r.a) bir muavini, bir mütemmimi, bir manevî veledi hükümdedir." (Nursi, Yeni Asya Neş. Emirdağ Labikası I, s. 65).

3. Her Hükümete Muhalefet Meşru Bir Haktır

Hilafetin saltanata dönüşerek eksen kaymasına uğraması, siyasal iktidarların hakkıyla ikaz edilmesine engel olmuştur. Hayatı boyunca birçok mahkemede yargılanan Risale-i Nur Müellifi B. Said Nursi, muhalefet kavramının doğru olarak anlaşılabilmesi için gözden kaçırılmaması gereken ölçüler ortaya koymaktadır (Ömer Faruk Uysal, Köprü Dergisi, 86. Sayı, Bahar 2004).

O, "Her hükümette muhalifler bulunabileceğini, asayişe, emniyete ilişmemek şartıyla berkes vicdanıyla, kalbiyle kabul ettiği bir metodu, bir fikri ile mes'ul olamayacağını" ifade etmektedir. Konuyla ilgili verdiği örnekler ise dikkat çekmektedir. Çünkü, "dininde en mutaassıp ve cebbar bir hükümet olan İngilizlerin yüz sene hakimiyeti altında bulunan yüz milyondan ziyade Müslümanlar, İngilizlerin küfri rejimlerini Kur'an ile reddettikleri ve kabul etmedikleri halde, İngiliz mahkemeleri şimdiye kadar onlara, o cihette ilişmemiştir (Nursi, Yeni Asya Neş., Emirdağ Labikası-II, 381-382).

"Hem, bu millette ve bu hükümet-i İslamiye içinde eskiden beri bulunan Yahudiler ve Nasraniler, bu milletin dinine ve kudsî rejimlerine muhalif ve zıt ve muteriz oldukları halde, hiçbir zaman mahkeme, kanunlarıyla onlara o cihette ilişmemiştir. Hem Hazret-i Ömer (r.a.) hilafeti zamanında bir adi Hıristiyan ile mahkemede beraber muhakeme olmuşlardır. Halbuki, o adi Hıristiyan Müslümanların hem mukaddes rejimlerine, hem dinlerine, hem kanunlarına muhalif iken, o mahkemede onun hali nazara alınmaması gösteriyor ki, mahkeme hiçbir cereyana alet olamaz, hiçbir tarafgirlik içine giremez ki; Halife-i ruy-i zemin, adi bir kafirle muhakeme olmuşlar. Hem muhalefet, hiçbir hükümette bir suç sayılmıyor." (Nursi, Tarihçe-i Hayat, Yeni Asya Neş. s. 564)

"İşte bende yüzer ayat-ı Kur'aniyeye istinaden Kur'an'ın kudsî kanunlarının yerine medeniyetin bozuk kısmından anarşilik hesabına bir nevi Bolşeviklik namına istibdad-ı mutlak manasında Cumhuriyetteki hürriyet perdesi altında dindarlar hakkında eşedd-i zulme alet olabilen muvakkat bir rejime, değil yalnız ben, belki bütün ehl-i vicdan muhaliftir." (Nursi, Yeni Asya Neş. Beyanat ve Tenvirler, Sayfa 225).

4. Siyasette ve Muhalefette Muktesit Meslek

Said Nursi, muhalefet müessesesinin kendisini, samimi, meşru bir adalet ve yönetim dengesi sağlaması yönünden zorunlu görür. "Haksızlığa karşı, zulme karşı, kanunsuzluğa karşı, muhalefet hiçbir hükümette suç sayılmaz. Bilakis muhalefet, meşru ve samimi ve muvazene-i adalet vasıtasıdır." der (Nursi, Tarihçe-i Hayat, Yeni Asya Neş. s. 637).

Said Nursi muhalefetin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili ölçüler de ortaya koymaktadır. "Osmanlı hükümetine neden hem itiraz, hem hücum ederdin;

hem de bazularına karşı müdafaa ederdin?” sorusuna, siyasetteki “muktesit meslek” düsturlarıyla cevap vermeye çalışır. Yaptığı değerlendirmelerle söz konusu “muktesit meslek”in yolunu göstermek için ifrat ve tefrit yaklaşımları eleştirdikten sonra şöyle der: “Hükümete hücum edenler ‘Haydo, Haydo!’ derlerdi. Bazuları ‘Haydar Ağa, Haydar Ağa’ derlerdi; ben ‘Haydar’ derdim, şimdi de ‘Haydar’ diyorum vesselam...” (Nursi, Münazarat, Yeni Asya Neş. s. 123), O bu ifadelerle ne siyasi tarafgirliği izin vermekte, ne de hakikatin gizlenmesine izin vermektedir.

Bir başka mektubunda ise muhalefetin içselleştirilmesi ve en meşru tercihlerden biri olması açısından üst düzeyde demokratik bir tavır sergiler: “Rejimi reddetmek ne vazifemizdir, ne de kuvvetimiz var, ne de düşünüyoruz ve ne de Risale-i Nur izin veriyor. Fakat biz kabul etmiyoruz, amel etmiyoruz, istemiyoruz. Red başka, kabul etmemek başkadır; amel etmemek daha başkadır. Hazret-i Ömer (r.a.) tabt-ı hükmünde, kanun-u adalet-i şer’iyesini reddetmeyen ve ilişmeyen Yahudilere, Nasaraya ilişmiyordular. Demek, kabul etmemek, idarece bir cünha, bir suç teşkil etmiyor ki, o çeşit muhalifler ve münkirler, en kuvvetli padişahların idaresi ve siyaseti altında bulunmuşlar. İşte, bu nokta-i nazardan, Risale-i Nur’un şakirtlerinden en müthiş bir muhalif, rejim müessesini tel’in etse, bilfil idareye ilişmese, onun mefkuresine kanunen ilişilmez. Hürriyet-i vicdan ve hürriyet-i fikir, onları tebrie eder.” (Nursi, Kastamonu Labikası Yeni Asya Neş, s. 20.

5. Muhalefeti İçselleştirmemek Zulme Meydan Verir

Bu zamanda bencillik, ırkçılık, silahlı kuvvetlerin yöneticiler üzerindeki etkisi, şefkat ve merhamet gibi duyguların zedelenmesiyle siyasal iktidarlar güçlerini korumak için zulüm ve baskıları geçerli politikalar haline getirmişlerdir. Böyle bir durumda hakkın taraftarlarının karşılık vermesi halinde, onlar da ya zulmetmek ya da tarafgirlikle haksız uygulamalara cevaz vermek zorunda kalacaktır. Oysa hilafet mesleğini bu sırada temsil eden Risale-i Nur düsturları ise şefkat, hak ve hakikat adına iktidara talip olmaktan uzak durmayı tavsiye etmektedir.

“Risale-i Nur’daki şefkat, hakikat, hak bizi siyasetten men etmiş. Çünkü masumlar belaya düşerler, onlara zulmetmiş oluruz. Bazı zatlar bunun izabını istediler. Bende dedim: Şimdi fırtınalı sırda gaddar medeniyetten neş’et eden hodgamlık ve asabiyet-i unsuriye ve umumi harpten gelen istibdad-ı askeriye ve dalaletten çıkan merhametsizlik cihetinde öyle bir eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdat meydan almış ki, ehl-i hak, hakkını kuvvet-i maddiye ile müdafaa etse ya eşedd-i zulüm ile, tarafgirlik bahanesiyle çok biçareleri yakacak; o halette o da ezlem olacak ve mağlup kalacak.

Çünkü, mezkur hissiyatla hareket ve taarruz eden insanlar, bir iki adamın hatasıyla yirmi otuz adamı, adi bahanelerle vurup, perişan eder. Eğer ehl-i hak, hak ve adalet yolunda yalnız vuranı vursa, otuz zayiata mukabil yalnız biri kazanır, mağlup vaziyetinde kalır. Eğer mukabele-i bilmisil kaide-i zalimane-siyle, o ehl-i hak dahi bir ikinin hatasıyla yirmi otuz biçareleri ezseler o vakit, hak namına dehqetli bir haksızlık ederler. İşte, Kur’an’ın emriyle, gayet şiddetle

ve nefretle siyasetten ve idareye karıştırmaktan kaçındığımızın hakiki hikmeti ve sebebi budur. Yoksa bizde öyle bir hak kuvveti var ki, hakkımızı tam ve mükemmel müdafaa edebilirdik.” (Nursi, Şualar, Yeni Asya Neş. 260)

B. Said Nursi, iktidarı koruma uğruna yapılacak uygulamaların ortaya çıkaracağı sonuçlara yukarıdaki gibi vurgu yaparken, iktidarı ele geçirme düşüncesine de şiddetle karşıdır. Zira, iktidar, kimin elinde olursa olsun, İslam’a hizmet eder hale getirilmelidir. Ayrıca İslam’a hizmeti, birinci ve temel vazife kabul edenlerin doğrudan siyasetin başında bulunması son derece yanlıştır. Çünkü, Bediüzzaman siyasi saltanatla, manevi saltanatın Hz. Ali’den (ra) sonra, kader-i ilahiyece birbirinden ayrıldığını; bu suretle siyasi saltanatın çirkinliklerinin, dini hizmeti bulandırmasının engellendiğini söylemektedir. Risale-i Nur Külliyyatı eserlerinden Mektubat’ta, Siyasi saltanatın bizzat din hizmetkarlarınca ifa edilmesinin zararlı olmasının sebebi, siyasetin, İslam’ın emrettiği esaslardan uzak olmasından kaynaklanmaktadır. Siyasi iktidarı temel hedef haline getiren inançlı insanlar, siyasetin değişmez/nihai hedefine yaklaşırken, o derece de iman hizmetinden uzaklaşmaktadır.

“Benim ve Risâle-i Nur’un mesleğinin esası ve otuz seneden beri bir düsturu olan şefkat itibarıyla bir masuma zarar gelmemek için bana zulmeden canlılere değil ilişmek, belki beddua ile de mukabele edemiyorum. Hatta en şiddetli bir garaz ile bana zulmeden bazı fasık, belki dinsiz zalimlere hiddet ettiğim halde değil maddi (mukabele) belki beddua ile mukabeleden beni o şefkat men ediyor. Çünkü o zalim gaddarın peder ve validesi gibi ihtiyar biçarelere veya evladı gibi masumlara maddi zarar gelmemek için o dört beş masumların hatırına binaen o zalim gaddara ilişmiyorum, bazen da hakkımı helal ediyorum.” (Nursi, Emir-dağ Lahikası, Yeni Asya Neş. s.279)

Bediüzzaman’ın tüm çabası sanki “fetret devri” niteliğine sahip olan bir çağın insanlarına Kur’ân hakikatlerini doğrudan ve perdesiz sunabilmektir. Bu takdimi engelleyecek her türlü davranış ve plândan şiddetle kaçınmıştır. Said Nursi, bu hususta da şunları dile getirir:

“Kur’ân bizi siyasetten menetmiş; ta ki, elmas gibi hakikatler ehli dünyanın nazarında cam parçalarına inmesin.” (Kastamonu Lahikası, s. 186)

“Amma Kur’ân ve iman hizmeti ne için (siyasetten) men ediyor?” derseni; ben de derim ki, “Hakaik-ı imaniyye ve Kur’âniye birer elmas hükmünde olduğu halde, siyaset ile alude olsa idim, elimdeki o elmaslar işgal olunabilen avam tarafından ‘Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil mi?’ diye düşünürler. Bu elmaslara adi şişeler nazarıyla bakabilirler. O halde ben o siyasete temas etmekle o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hükmüne geçer.” (Mektubat, s. 66).

Özet

Günümüzde çoğunlukla siyasi anlamı ile kullanılan muhalefet kavramı, kişiler ya da farklı topluluklar arasındaki görüş ayrılıklarını da ifade etmektedir. Günümüz siyaset anlayışında ve sosyal hayatta muhalefet nasıl tanımlanmakta ve nasıl anlaşılmalıdır?

Muhalefet için oluşturulan meşru kanallar, bu seslerin gereği gibi çıkmasına izin vermekte midir? İslam'da muhalefet neden İslam'a muhalefet gibi kabul edilmektedir? Zorlama, İslam'da kabul edilmeyen bir davranış olmasına rağmen, İslam tarihinde neden genellikle otoriter yönetimler ortaya çıkmıştır? gibi soruların cevap bulması bu konunun farklı yönleriyle anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu yazı bu noktalarda katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Muhalefet, siyasal İslam, adalet, hilafet, siyaset

Abstract

The concept of opposition, which has often been used today in the political sense also expresses the differences of opinion between different individuals and groups. How is the opposition in politics and social life defined and understood? Do the legitimate channels formed for dissenter voices allow them to be heard as needed? Is opposition in Islam accepted as opposition to Islam? Even though coercion is an unacceptable behavior in Islam, why have there generally been authoritative administrations in the history of Muslims? Finding answers to such questions will help this issue be understood from different aspects. This essay aims at making contribution at these points.

Key Words

Opposition, political Islam, justice, caliphate, politics